

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI MUDOFAA VAZIRLIGI

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY HARBIY
AVIATSIYA BILIM YURTI**

**“YUKSAK BILIMLI VA INTELLEKTUAL
RIVOJLANGAN AVLODNI TARBİYALASH -
MAMLAKATNI BARQAROR TARAQQIY
ETTIRISH VA MODERNIZATSIYA QILISHNING
ENG MUHIM SHARTI”**

***MAVZUSIDAGI RESPUBLIKA ILMIY-AMALIY
ANJUMANI MATERIALLARI***

(27 mart, 2020 y.)

QARSHI-2020

MUNDARIJA

1.	Saidov B.Y. Muqaddima	3
2.	Dusmatov X.A., Samiyeva G.T. Zamonaviy pedagogik texnologiyalarni amalda qo'llashning ayrim tavsiflari	5
3.	Xaitov D.E. Sulton Jaloliddin Manguberdi shaxsi, uning o'zbek harbiy san'ati tarixidagi o'rni	7
4.	Ravshanov L.U. Harbiy rahbar-komandir imijining ijtimoiy-psixologik omillari xususida	11
5.	Xasonboev B.V. Yoshlarni harbiy vatanparvarlik ruhida tarbiyalashning ma'naviy va mafkuraviy asoslari	13
6.	Kuldoшев P.Ш.. Совершенствование системы повышения квалификации офицеров-преподавателей в военном образовании	15
7.	Raimov G'., O'sarov G'.Bo'lajak ofitserlarda intellektual - ijodiy salohiyatni rivojlantirishning muhim jihatlari	23
8.	Tolibov N.N. Ta'lim oluvchining kompetentligini shakllantirishni avtomatlashtirishda ekspert baholash usullari.	25
9.	Rajabov V.N. Shaxs kamolotida diniy bilimlarning o'rni	30
10.	Jakbarov R. Yuksak bilimli va intellektual rivojlangan avlodni tarbiyalashda mafkuraviy immunitetning ahamiyati	32
11.	Abilov A. Intellektual rivojlangan avlodni tarbiyalashning huquqiy va ma'naviy asoslari	33
12.	Qobilov A.S.- Yuksak bilimli va intellektual rivojlangan avlodni tarbiyalashda abu rayhon beruniy matematik merosining o'rni va ahamiyati	36
13.	Ashurov A.A. Yoshlarda tolerantlik tafakkurini shakllantirish	39
14.	Norqulov E.O. Turkiston ma'rifatparvarlarining qarashlarida xalq pedagogikasi an'analarning aks etishi	41
15.	Rustamov I.X. Ma'naviy-axloqiy omillar rahbar mas'uliyatini oshirishning muhim omili sifatida	44
16.	Пулатов Д.Т. Городская культура самарканда в раннем средневековье	46
17.	Тияев А.Н. Влияние человеческого фактора на безопасность полетов в системе управления воздушным движением	48
18.	Sherxanov F.M. Intellektual shaxs barkamolligini belgilovchi mezonlar	53
19.	Qodirov S.T. Zamonaviy pedagogik texnologiyalarning harbiy ta'lim-tarbiya jarayonidagi ahamiyati	55
20.	Bobomurodov D.A. Babajanov A.B Pedagogik texnologiyalar – shaxsga yo'naltirilgan ta'lim sifatida	57
21.	Xurramov J.A. Yoshlarni yuqori intellektual darajada tayyorlash – zamon talabidir	59
22.	E.N.Pirimqulov. Innovatsion ta'lim texnologiyalari asosida muhandis - pedagogning metodik tayyorgarligini shakllantirishning ilmiy - amaliy asoslari	61
23.	Shanazarov O. A. Gregor Mendelning ilmiy faoliyatiga chizgilar	63
24.	Mamirov X. Mafkuraviy tahdidlarning yosh avlod tarbiyasiga ta'siri	67
25.	Xolmatov X.H. Tarix saboqlari orqali yoshlarni vatanparvarlik ruhida tarbiyalash	70
26.	Sherov M.B. Yoshlarni vatanparvarlik ruhida tarbiyalashda mutafakkirlar ilmiy merosining o'rni	71
27.	Xolmurodov J.B. Markaziy Osiyo hududida kuzatiladigan sinoptik jarayonlarning asosiy xususiyatlari va qishki yarim yillikda aviatsiyaga ta'siri	74
28.	Xaitov B.T.Sog'lom avlod tarbiyasining asosiy jihatlari	79
29.	Parmonov Z.Z., Qodirov N.G'. Ta'lim jarayonida interfaol metodlarni qo'llash – ta'lim mazmunining tarkibiy qismidir	83

30.	O'sarov G'. Fuqarolik jamiyatini shakllantirishda ijtimoiy tafakkur va axloqning o'rni	85
31.	Yusupaliyev T.M. Kursantlarda mustaqil fikrlashni shakllantirish vositalari	87
32.	Элмурадова Л.Н. Профессия учителя – благородная профессия в мире	90
33.	Юлдашева Л., Бобоназарова Ф. Конструкции инфинитива с безлично-предикативными словами на – о и способы их передачи в узбекском языке	93
34.	Шомуротова О.Х. Технологии креативного мышления «Шесть шляп»	98
35.	Халилова Л.А.Технология развития эстетических чувств на занятиях литературы в ВУЗЕ.	102
36.	Эшмуродов У. Х. Лингвокультурные концепты в обучении иноязычному общению на старших курсах языкового ВУЗА	106
37.	Бобоназарова Ф. Педагогические технологии в обучении русского языка	108
38.	Jabborova D., Niyozova Y. Using mobile technology in teaching foreign languages	112
39.	Bo'riyeva N.G. Language learning strategies	116
40.	Primova D.X. Technology and adult language teaching	120
41.	Farmonov B. D., Nashirova D. B. Elements for successful language learning (ESA)	123
42.	Musaeva D.T., Mamatov N.A. Implementing motivation strategies in the classroom	127
43.	Ashurova S.E. Problems of translating agricultural terms and its scientific practical solutions	130
44.	Ziyatov A.T., Ishonqulov SH.U. Developing literacy skills of young language learners	133
45.	Djumaeva G.A. Peculiarities of teaching english oral speech to the junior schoolchildren.	136
46.	Милованова Е.В. Психолого-педагогические аспекты интеграции русского языка и литературы в высших образовательных учреждениях	140
47.	Ишонкулова Н. Т. Приемы обучения аудированию на уроках иностранного языка	145
48.	Сайфиева А.А. Военная лексика в русских и узбекских деловых документах	150
49.	Fayziyeva K.A. Methodological aspect of technology for teaching english	153
50.	Холтураева Ф. Актуальность использования технологии РКМЧП на уроках русского языка	156
51.	Sharipova N.Kh. Common sense approaching vocabulary building of english language in highly educational establishment	160
52.	Raximov Z.T. Texnologik yondashuv asosida talabalarning o'quv-bilish kompetentligini rivojlantirish	163
53.	Qambarov Sh. Yoshlarning intellektual salohiyatini yuksaltirishda - innovatsion texnologiyalardan foydalanish	169
54.	Kamolova H.M. Globallashuv jarayonida barkamol avlod tarbiyasining o'ziga xos xususiyatlari	171
55.	Исмагулова Г.Н. Воспитание молодежи в духе духовного мужества - это сохранение независимости	175
56.	Raximov Z.T. Ta'lim jarayonida pedagogik mahoratni shakllantirish va takomillashtirish	177
57.	Kamolova H.M., Turaev A.T. Oilada barkamol avlod tarbiyasi xususida	183
58.	Shonazarov J.U. Ma'naviy yetuk va intellektual salohiyatli yoshlarni tarbiyalashda o'qituvchining innovatsion pedagogik faoliyati	185
59.	J.J.Jalolov, A.B.Elmanov, R.T.Bozorov. Raqamli texnologiyalar ta'lim tizimida sifat va samaradorlik kafolati	189
60.	Shonazarov J.U. Pedagogning innovatsion faoliyati, kasbiy kompetentligi va	193

	pedagogik mahoratga erishish yo'llari	
61.	Jumaev E.T. "Ommaviy madaniyat" va axborot xavfsizligi	196
62.	Abdullayev O'.Sh. O'zbekistonda pedagog kadrlar va mutaxassislar tayyorlashda oliy ta'lim muassasalarining o'rni (1991-2000 yillar).	201
63.	Norbo'tayev P.P. "Manas" dostonining tarixiy-etnografik ahamiyati	202
64.	Komolov D.P. Turkiston ASSRda viloyat sudlarining tashkil topishi tarixi	205
65.	Shonazarov J.U., Jalilova Sh. O'quv-tarbiya jarayonida shakllanadigan muammolarni bartaraf etishda o'qituvchining innovatsion yondashuvi	209
66.	Qurbonov T.H.,Hamdamov A.T. Yuksak bilimli va intellektual rivojlangan avlodni tarbiyalashda - madaniy merosning o'rni	211
67.	Norboyev E.Q. "Xavfsizlik texnikasi bo'yicha yo'riqnomalar va ularni hujjatlashtirish tartiblari" mavzusiga pedagogik texnologiyalarning tadbiri	215
68.	Begimqulov F.E. Davlat va jamiyat rivojlanishida ta'lim muassasalari oldidagi ustuvor vazifalar va strategik islohotlar	219
69.	Avazov Sh.I. Intellektual rivojlangan - barkamol avlodni tarbiyalashda jismoniy tarbiyaning o'rni	222
70.	Mamatqulov A.N. Innovatsion ta'lim texnologiyalari oliy ta'limni modernizatsiyalash omili sifatida	224
71.	Ashurov B.T. Modulli ta'lim texnologiyasi vositasida talabalar kompetentligini shakllantirish	229
72.	Xidirova D.Z. Ta'lim jarayonini texnologik loyihalashtirish	237
73.	Tog'aev N., Saidova D. Yoshlarda yangicha dunyoqarashni shakllantirish – barqaror taraqqiyot omili sifatida	242
74.	Eshtemirov J.S. Mustaqillik yillarida Qarshi shahrida sport sohasining rivojlanishi tarixidan (1991-2005 yy)	244
75.	Yuldoshev B.E. Zamonaviy boshqaruvda "rahbar" va "lider" faoliyatidagi tafovutlarning o'ziga xos xususiyatlari	247
76.	Tursunov A.A. O'zbekistondagi Markaziy Osiyoning intellektual rivojlangan avlodini tarbiyalashda milliy-madaniy markazlarning faoliyati	250
77.	Eshtemirov J.S. Mustaqillik yillarida Qarshi shahar ta'lim tizimidagi islohotlar va uning natijasi (1991-2005 yy.)	253
78.	Tursunov A.A. Mustaqillik yillarida yuksak bilimli va intellektual rivojlangan avlodni tarbiyalashda ma'naviy-madaniy merosning o'rni	260
79.	Shonazarov J.U., Mavlonov N. Pedagogning kasbiy mahorati, ijodkorligi va uni shakllantirish imkoniyatlari	263
80.	Shodiyev B.T. Fan, ta'lim integratsiyalashuvida zamonaviy pedagogik texnologiyalarni qo'llashdagi ayrim muammolar	266
81.	Choriyeva D.A. Milliy tiklanishdan milliy yuksalish jarayonida maktabgacha ta'lim muassasalari vazifalari.	268
82.	Uktamov X.F. Raqamli iqtisodiyot rivojlanish sharoitida oliy ta'limning iqtisodiy xavfsizligini ta'minlash muammolari	271
83.	Shodiyarova M.C Boshlang'ich sinf o'quvchilarini kasb- hunarga yo'naltirishda texnologiya va o'qish darslarida interfaol usullarni qo'llashning ahamiyati	274
84.	Ubaydullaeva Sh. O'zbek mahallasi: tarixi va taraqqiyot bosqichlari	278
85.	Nurimbetov R.I., Saatova L.E. Iqtisodiyotning innovatsion rivojlanishida zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalari – samarali boshqaruv vositasi	283
86.	Samiyeva G.T., Ochilov O'.B. Muammoli ta'lim texnologiyalari tasnifi	287
87.	Бабажанова И.Ю. Инновационные методы обучения в преподавании учебной дисциплины "теоретическая механика"	290
88.	Polvonov K.N. Qashqadaryo viloyati shaharlari demografiyasidagi o'zgarishlar (1970-2016 yillar)	295

89.	Sharopova N. Qashqadaryo viloyatida o'quvchi yoshlar o'rtasida huquqbuzarlik va jinoyatchilikning oldini olish tadbirlari va ularning natijalari	298
90.	Muzaffarov S.S. Harbiy uchuvchi shaxsida stress va uni boshqarishning psixologik omillari	302
91.	Obidjonov SH.U. Pedagogik texnologiyalarning harbiy ta'lim tizimidagi ahamiyati	305
92.	Farmanov J.Z. Qishloq xo'jaligining iqtisodiy samaradorligini oshirish yo'llari	307
93.	Toshnazarova U.A., Asrorova S.A. Bolalar psixologiyasi va ularning rivojlanish bosqichlari	310
94.	Amirov N.I., Radjapova L.T. Ta'limda pedagogik kompetentlik	313
95.	Suyundikov U.A. Ijtimoiy tarmoqlarning o'smirlar psixologiyasiga salbiy ta'siri	317
96.	Mirzabekova M.Sh. Bolaning psixik o'sishida o'yinning ahamiyati	318
97.	Keldiyorova M.G'. Kasbiy mutaxassislik fanlarini o'qitishda innovatsion ta'lim texnologiyalardan foydalanishning uslubiy imkoniyatlari	321
98.	Pardayeva M. Yuksak bilimli intellektual rivojlangan avlodni tarbiyalashda zamonaviy ta'lim texnologiyalarini qo'llash zarurati	326
99.	Toshnazarova U.A., Sunnatov A.B. Tarbiya psixologiyasi	328
100.	Keldiyorova M.G'. Ta'lim jarayonini an'anaviy va noan'anaviy asosda tashkil etish	335
101.	Shonazarov Z.U. Iqtidorli yoshlarning musiqiy savodxonligini oshirishda ma'naviy-axloqiy tarbiyani tashkil etish bosqichlari	340
102.	Amirov N.I. Muhandis pedagoglar kommunikativ kompetentligini rivojlantirish ta'lim sifatini oshirishning muhim omili sifatida	343
103.	Toshnazarova U.A., Qo'shmonova M.Q. Oilaviy munosabatlarning buzilishi: nikoh ajrimlari, kelib chiqish sabablari	347

chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-3261-sonli qarori (09.09.2017 y), "O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha ta'lim vazirligi faoliyatini tashkil etish to'g'risida" gi PQ-3305-sonli qarori (30.09.2017 y), "Maktabgacha ta'lim tizimini tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PF-5198-sonli qarori (30.09.2017 y) qabul qilindi.

Maktabgacha ta'lim tashkilotlari salohiyatini oshirish borasidagi mamlakatimiz rahbari tomonidan amalga oshirilayotgan chora-tadbirlar, biz – mutaxassislar zimmasiga bajarishimiz lozim bo'lgan bir qator mas'uliyatli vazifalarni qo'yadi:

Birinchidan, bola dunyoqarashida ijobiy qadriyatlarni shakllantiruvchi, zamon talablari asosida bilim va malakaga ega bo'lgan yetuk mutaxassis kadrlarni tayyorlash;

Ikkinchidan, maktabgacha ta'lim tashkilotlarida bolani tarbiyalash jarayonida ilmiy dunyoqarash elementlarini shakllantiruvchi zamon talablariga mos kreativ o'quv uslubiy - qo'llanmalar, loyihalar, dasturlar tayyorlash;

Uchinchidan, maktabgacha ta'lim tashkilotlarida bolani tarbiyalash jarayonida innovatsion g'oyalardan samarali foydalanish mexanizmini takomillashtirish;

To'rtinchidan, maktabgacha ta'lim tashkilotlarida bola dunyoqarashida demokratik g'oyalarni shakllantirish;

Beshinchidan, maktabgacha ta'lim tashkilotlarida bolani gumanizm, diniy bag'rikenglik, millatlararo totuvlik g'oyalari asosida tarbiyalash;

Oltinchidan, maktabgacha ta'lim tashkilotlarida bolani milliy va umuminsoniy qadriyatlar asosida tarbiyalash.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasi Oliy majlisi IX sessiyasida (1997 yil 29 avgust) Kadrlar tayyorlash milliy dasturi va «Ta'lim to'g'risida»gi Qonun
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha Harakatlar Strategiyasi to'g'risida"gi Farmoni, 2017 yil 7 fevral
3. O'zbekiston Respublikasining "Davlat tili haqida"gi Qonuni, 1989 yil 21 oktabr
4. Choriyev A.Ch. Inson falsafasi. Inson tug'risidagi falsafiy fikrlar taraqqiyoti. T-2007 y

RAQAMLI IQTISODIYOT RIVOJLANISH SHAROITIDA OLIY TA'LIMNING IQTISODIY XAVFSIZLIGINI TA'MINLASH MUAMMOLARI

Uktamov Xusniddin Faxriddinovich
"Iqtisodiy xavfsizlik" kafedrasida assistenti
Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti

O'zbekistonda raqamli iqtisodiyot rivojlanayotgan davrda oliy ta'lim faoliyatining hozirgi bosqichining rivojlanishi, islohot va jarayonlarning kombinatsiyalashuvini turli xil tendentsiyalar bilan tavsiflanadi, bu esa ushbu jarayonlarning ta'sirini baholash zarurati muammosini tug'diradi. Umuman

olganda, oliy ta'limning rivojlanish holati va uning iqtisodiy xavfsizligi darajasi baholash kabi turli xil muammolar mavjud. Bundan tashqari, oliy ta'limning iqtisodiy xavfsizligini ta'minlash sharoitida biz oliy ta'lim tizimining holatini tushunamiz, bu esa oliy ta'lim sohasidagi milliy manfaatlarning kafolatlangan himoyasini va mamlakatning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishining uzoq muddatli ehtiyojlariga muvofiq sohani rivojlantirishni ta'minlash hisoblanadi. Bundan tashqari, har qanday ijtimoiy-iqtisodiy tizimni rivojlantirishda iqtisodiy xavfsizlikni ta'minlash muhim deb hisoblaymiz. Tizimli tahlil nuqtai nazaridan, oliy ta'lim tizimning rivojlanishida quydagi muammolarning paydo bo'lishi kuzatiladi:

- yangi chet el universitetlarning paydo bo'lishi va zamonaviy o'qitish tizimlarning paydo bo'lishi tufayli oliy ta'lim tizimning tashkiliy tuzilishining murakkabligi oshib borishining kuzatilishi;

- ichki ehtiyojlar va tashqi sharoitlarga muvofiq boshqaruv va tartibga solishning yangi usullarining paydo bo'lishi;

- oliy ta'lim tizimining barqaror va xavfsiz rivojlanishini baholash va ta'minlash uchun uslubiy vositalarni ishlab chiqish zarurati;

- oliy ta'lim muassasalari talabalarini jahon ta'labiga mos kadrlar tayyorlash tizimi va ish bilan ta'minlash zaruratining ortib borishi.

Bundan tashqari, shuni yodda tutish kerakki, agar davlat boshqaruvi va yoki oliy ta'limni tartibga solish tizimi, oliy ta'lim rivojlanishining umumiy qonuniyatlariga to'g'ri kelmasa, tarixiy xususiyatlar, ijtimoiy-madaniy ehtiyojlar va milliy manfaatlar tufayli tizim o'z xususiyatlarini yo'qotadi. Natijada, oliy ta'lim tizimi zaruriy iqtisodiy xavfsizlik darajasini yo'qotadi.

Oliy ta'lim tizimidagi muammolarini uning iqtisodiy xavfsizligini ta'minlash nuqtai nazaridan umumlashtirish jarayonida rivojlanish, islohotlar va modernizatsiya jarayonlarining universitetdagi o'quv jarayonining asosiy tarkibiy qismlariga ta'sirini baholadik (1-jadval).

1-jadval

Rivojlanish, modernizatsiya qilish, islohotlar, universitetdagi o'quv jarayonining tarkibiy qismlari va ularning oliy talim tizimining iqtisodiy xavfsizligiga ta'siri

Ko'rsatkichlar	Iqtisodiy xavfsizlik darajasiga ta'siri		
	Rivojlanish	Islohotlar	Modernizatsiya
O'quv faoliyati			
Moddiy-texnik baza	+	-	+
O'quv vosita-lari va o'quv adabiyotlari	+	-	+
O'qituvchilar	+	-	-
Xodimlar	+	-	+
Ilmiy faoliyat			
Moddiy-texnik baza	+	-	+
Badiiy adabiyot	+	-	+
Ilmiy xodimlar	+	-	+

O'quv ishlari			
Moddiy-texnik baza	+	-	+
O'qituvchilar / xodimlar	+	-	+/-

Izoh: "+" oliy ta'limning iqtisodiy xavfsizlik darajasiga ta'sir qiladi; "-" oliy ta'limning iqtisodiy xavfsizlik darajasiga neytral ta'sir

Umuman olganda, oliy ta'lim tizimini rivojlantirish, isloh qilish va modernizatsiya qilish xususiyatlarini tahlil qilish, gipotezani shakllantirishga imkon berdi. Oliy ta'limning iqtisodiy xavfsizligini ta'minlash mexanizmining samaradorligi mezon bu oliy ta'lim tizimining ishlashi bilan bog'liq xavflar soni, shuningdek, oliy ta'lim tizimini rivojlantirish, isloh qilish va yoki modernizatsiya qilish natijasida yuzaga keladigan xavflar darajasi hisoblanadi. Kontseptsiyalarning birligi shundaki, islohotlar va rivojlanish quyidagi maqsadlarga qaratilgan:

- tizimning samaradorligini oshirish;
- yangi vazifalarning paydo bo'lishi;
- tizimning mavjudligi mezonlariga muvofiq natijalarni ta'minlash.

Agar tizimning rivojlanishi tashqi omillarning ta'sirini hisobga olgan holda ma'lum bir barqarorlikni ta'minlash bilan uning samaradorligini oshirishni o'z ichiga olsa, unda islohot - bu ko'plab omillar tufayli natijalarini oldindan baholash qiyin bo'lgan jarayon hisoblanadi.

O'zbekistonning ta'lim tizimi rivojlanishini, isloh qilinishini va modernizatsiyasini ta'minlashda shartsiz muammo hozirgi bosqichda oliy ta'lim tizimidagi muammolarni bartaraf etib kelmoqda. Ammo shuni yodda tutish kerakki, oliy ta'lim xarajatlari farqli o'laroq, natija ijtimoiy samara bilan o'lchanadi. Masalan, tibbiyot uchun sarf-xarajatlar mutlaqo boshqacha iqtisodiy samara beradi, chunki ular inson kapitaliga investitsiyalar bo'lib, ularning qaytarilishi uzoq muddatli iqtisodiy va ijtimoiy samarani beradi.

Xulosa qilib aytganda, milliy xavfsizlik va milliy manfaatlarga javob beradigan oliy ta'limning iqtisodiy xavfsizligini ta'minlash uchun makro darajada muvofiqlashtirish va boshqarish tizimi talab etiladi, bu esa oliy ta'lim tizimining intellektual salohiyatiga va uning davlatning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishdagi roliga mos kelishi kerak.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Сенчагов В.К. Новые угрозы экономической безопасности и защита национальных интересов России // Проблемы теории и практики управления. – 2013. – № 10. – С. 8-18.
2. Tuxtabayev J.Sh. "Raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish sharoitida sanoat korxonalarida mehnat samaradorligini oshirishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmi" Monografiya, T., 2020. – 182 b.
3. <http://xs.uz/uz/post/ozbekiston-respublikasining-davlat-khavfsizligi-tizimini-takomillashtirish-chora-tadbirlari-togrisida>
4. http://el.tfi.uz/images/15-65_Hayot_faoliyati_xavfsizligi_f4a3b.pdf